

**ԵՄ ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ԵՎՐՈՊԱՅԻ
ԱԶՍԱՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՆԵՐԻ ԴԱՇԻՆՔԻ
ԴԻՍԿՈՒՐՍՈՒՄ**

ՍՈՆԱ ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ

Եվրոպայի ազատականների ու ժողովրդավարների դաշինքը (ԵԱԺԴ) ազատական գաղափարախոսության համաեվրոպական ամենամեծ կուսակցությունն է: ԵԱԺԴ-ն Եվրոպական խորհրդարանում ձևավորում է երրորդ ամենամեծ համանուն քաղաքական խմբակցությունը, որը 2019 թ. վերակազմավորվեց «Նորափոխել Եվրոպան» խմբակցության: ԵԱԺԴ-ին անդամակցում են Արևելյան գործընկերության (ԱլԳ) անդամ երկրներից մի շարք կուսակցություններ, ներառյալ՝ Հայաստանից: Մույն հոդվածում քննվում է այս կուսակցության և քաղաքական խմբակցության դիսկուրսը ԱլԳ ծրագրի շուրջ: Կարելի է եզրակացնել, որ ԵԱԺԴ-ն ԱլԳ-ն համարում է ԵՄ արտաքին քաղաքականության հաջողված գործիք: Ինչպես կուսակցությունը, այնպես էլ քաղաքական խմբակցությունը ԱլԳ ծրագիրը դիտարկում են ԵՄ ընդլայնման, ԵՄ անվտանգության և ԵՄ-Ռուսաստան հարաբերությունների համատեքստում: ԱլԳ ծրագրի շուրջ ԵԱԺԴ-ի դիսկուրսում շեշտադրվում են նաև ազատական գաղափարները:

Բանալի բառեր – համաեվրոպական կուսակցություն, Եվրոպայի ազատականների ու ժողովրդավարների դաշինք, Արևելյան գործընկերություն, Եվրոպական խորհրդարան, «Նորափոխել Եվրոպան» քաղաքական խմբակցություն, քաղաքական դիսկուրս

Համաեվրոպական կուսակցությունները ԵՄ քաղաքական համակարգի կարևորագույն տարրերից են: Ինչպես նշվում է 1992 թ. Մասստրիխտի պայմանագրում, «Կուսակցությունները Եվրոպական մակարդակում նպաստում են Եվրոպական քաղաքական գիտակցության ձևավորմանն ու Միության քաղաքացիների կամարտահայտությանը»¹: Ներկայումս ԵՄ-ում գրանցված է տասը համաեվրոպական կուսակցություն: Եվրախորհրդարանի ընտրություններում հաղթած կուսակցությունները ձևավորում են քաղաքական խմբակցություններ:

«Եվրոպայի ազատականների և ժողովրդավարների դաշինք» համաեվրոպական կուսակցությունը միավորում է Եվրոպայի ազատական կուսակցությունները, որի քաղաքական և գաղափարախոսական հիմքը դրվել է 1976 թ.՝ «Եվրոպայի ազատական և ժողովրդավարական կուսակցությունների համադաշնության» հիմնադրմամբ: Դա համաեվրոպական եզակի կուսակցություններից է, որին անդամակցում են ոչ

¹ Treaty on European Union. Article 138a. Official Journal C 191, 29/07/1992 P. 0001 – 0110. Retrieved 3 January 2022, from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:11992M/TXT>.

միայն քաղաքական կուսակցությունները, այլ նաև Եվրոպական միության քաղաքացիները: Եվրախորհրդարանում կուսակցությունը ձևավորում է նույնանուն քաղաքական խմբակցությունը, որը, սակայն, 2019 թ. իրականացված փոփոխություններից հետո անվանվում է «Նորափոխել Եվրոպան» (Renew Europe) խմբակցություն: ԵԱԺԴ քաղաքական խումբը ձևավորվել է 2004 թ. դառնալով նեոլիբերալիզմի, եվրոպական ինտեգրման, ինչպես նաև եվրոպական միասնական շուկայի ցատագովր Եվրոպական միությունում: Այն երրորդ ամենամեծ քաղաքական խմբակցությունն է Եվրոպական խորհրդարանում²: Ի տարբերություն մյուս երկու քաղաքական խմբակցությունների, որոնց կազմում են Եվրոպական ժողովրդավարների կուսակցությունն ու Եվրոպայի սոցիալիստների կուսակցությունը, ԵԱԺԴ կուսակցությունը և քաղաքական խմբի անդամ կուսակցությունները այժի են ընկնում գաղափարախոսական ավելի լայն ընդգրկունությամբ: Տվյալ երևույթը բացատրելի է «ազատական» եզրի ու հայեցակարգի ընկալմամբ ու ճկունությամբ, ինչով պայմանավորված՝ ԵԱԺԴ անդամ ազատական կուսակցությունները կարող ենք տեղակայել ինչպես գաղափարախոսական ձախ, այնպես էլ աջ առանցքում: Այնուամենայնիվ, ԵԱԺԴ-ն վայելում է եվրոպական ընտրագանգվածի կայուն աջակցությունը՝ դիտարկվելով որպես համաեվրոպական վերոնշյալ կուսակցությունների այրնտրանք³: Ինչպես համաեվրոպական մյուս կուսակցությունները, ԱլԳ ծրագրի մեկնարկից ի վեր ԵԱԺԴ-ն համագործակցում է ԱլԳ տարածաշրջանի, ներառյալ Հայաստանի գաղափարակից քաղաքական կուսակցությունների հետ: Հայ ազգային կոնգրեսը ԵԱԺԴ-ի անդամ է 2010 թ.-ից, իսկ «Լուսավոր Հայաստան» կուսակցությունը՝ 2019 թ.-ից:

Այդ կուսակցության և նրա՝ Եվրախորհրդարանի քաղաքական խմբակցության ԱլԳ ծրագրի շուրջ դիսկուրսը ուսումնասիրելու համար առանձնացրել ենք ԱլԳ ծրագրի մեկնարկից՝ 2009 թ. մայիս ամսից մինչև 2021 թ. դեկտեմբերը կուսակցության և քաղաքական խմբի պաշտոնական կայքերում ու սոցիալական մեդիայի պաշտոնական էջերում տեղադրված հայտարարությունները, կուսակցական դիրքորոշումներն ու ծրագրերը, եվրոպական ՋԼՄ-ներում տեղ գտած հայտարարությունները, մամլո հաղորդագրությունները, կուսակցության և քաղաքական խմբի գործունեության տարեկան զեկույցները, Եվրանեսթ խորհրդարանական վեհաժողովի (ԽՎ) և Եվրախորհրդարանի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի ԵԱԺԴ անդամների՝ ԱլԳ-ի ու ԱլԳ անդամ երկրների վերաբերյալ ելույթներն ու հարցազրույցները: Այնուհետև կատարել ենք կոնտենտ վերլուծություն (content analysis) և առանձնացրել ենք ԱլԳ և ԱլԳ անդամ երկրներին և

² Տե՛ս **Phinnemore D. and McGown L.**, A Dictionary of the European Union. Abingdon, Routledge, 2013, էջ 277:

³ Տե՛ս **Marion B.**, The Alliance of liberals and democrats for Europe group: towards an inevitable decline? CISE, Rome, 2014, էջ 68:

մասնավորապես Հայաստանին առնչվող դիսկուրսիվ միավորները և դրանց հաճախականությունը, իսկ այդ միավորները գնահատվել են ըստ կուսակցության դիրքորոշման (դրական, բացասական, չեզոք): Հոդվածի մեթոդաբանական հիմքը կոնտենտ վերլուծությունն ու քաղաքական դիսկուրսի վերլուծությունն են՝ հիմնված Իզաբել Ֆեյրքլոյի և Նորմա Ֆեյրքոյի տեսության⁴ վրա:

Համեմատելով կուսակցության՝ Եվրախորհրդարանի վերջին երեք ընտրություններին ներկայացրած նախընտրական ծրագրերը, նկատում ենք, որ «Արևելյան գործընկերություն» ծրագիրը ոչ մեկում չի հիշատակվել: Դա սպասելի էր կուսակցության 2009 թ. նախընտրական ծրագրի պարագայում, քանի որ ծրագրային առաջնահերթությունները հաստատվել էին 2008 թ. կուսակցության ստոկհոլմյան կոնգրեսում՝ նախքան ԱլԳ ծրագրի մեկնարկը: Հետագա ծրագրերում կուսակցությունը շեշտադրել է ԵՄ-ի՝ եվրոպական հարևանության տարածաշրջանում ռազմավարական լայն ներգրավման անհրաժեշտությունը, ինչպես նաև տվյալ տարածաշրջանի երկրների, հատկապես Արևմտյան Բալկանների հետագա ինտեգրումը: Եթե համաեվրոպական մյուս կուսակցությունների դիսկուրսում ԵՄ հարևանության տարածաշրջանը դիտարկվում էր ԵՄ անվտանգության և կայունության համատեքստում, ապա ԵԱԺԴ-ն համադրում է ժողովրդավարության և անվտանգության հայեցակարգերը. *«Մենք շարունակելու ենք աջակցել ժողովրդավարական և տնտեսական բարեփոխումներին հարևան երկրներում: Մեր սահմանների մոտ գտնվող առողջ ժողովրդավարությունները ապահովում են ավելի անվտանգ Եվրոպական միություն»*⁵:

2019 թ. նախընտրական ծրագրում առաջին անգամ ԱլԳ ծրագրի անդամ է հիշատակվում Ուկրաինան՝ Ուկրաինա-Ռուսաստան հարաբերությունների և Ուկրաինայում տեղի ունեցող քաղաքական զարգացումների համատեքստում. *«Մենք դատապարտում ենք Ղրիմի շարունակական բռնակցումն ու օկուպացումը և Ռուսաստանի՝ Արևելյան Ուկրաինայի հանդեպ ագրեսիան՝ միջազգային օրենքի խախտմամբ»*⁶:

Նախընտրական ծրագրերում ԱլԳ ծրագիրը առանձնակի ուշադրության չի արժանացել և մեծ մասամբ դիտարկվել է ավելի լայն՝ եվրոպական հարևանության համատեքստում, իսկ Ուկրաինայի վրա շեշտադրումը կարող է պայմանավորված լինել վերջին շրջանում ԵՄ կառույցների, ինչպես նաև եվրոպական հասարակության շրջանում ուկրաինական ճգնաժամից հետո ԱլԳ անդամ այդ երկրի հանդեպ հետաքրքրության և կարևորության աճով:

⁴ St u Fairclough I. & Fairclough N., Political Discourse Analysis. A Method for Advanced students, Routledge, 2012, էջ 1-263:

⁵ Alliance of Liberals and Democrats for Europe Party, A Europe that works, 2014, p. 7. Retrieved from <https://rb.gy/fwzwo>.

⁶ ALDE party, Freedom, opportunity, prosperity: the Liberal vision for the future of Europe, 2018, p. 10. Retrieved from <https://rb.gy/ywdrwj>.

ԱլԳ ծրագրի մեկնարկում արդեն ԵԱԺԴ-ն իր դիսկուրսում ուշադրություն է հրավիրել ծրագրի ռազմավարական, էներգետիկ և արժեքային տարրերի վրա: Ծրագրի մեկնարկից ի վեր կուսակցության դիսկուրսը ԱլԳ ծրագրի շուրջ եղել է դրական՝ կարևորելով ինչպես մարդու իրավունքների և ժողովրդավարության հիմնահարցերը, այնպես էլ ծրագրի քաղաքական ու տնտեսական կողմերը, սակայն ԱլԳ-ն որպես արտաքին քաղաքական առաջնահերթություն չի դիտարկվել:

2015 թ. Վիլնյուսում տեղի ունեցած ԱլԳ գագաթնաժողովից հետո կուսակցությունն իր դիսկուրսում հետևում է ԱլԳ երկրներում տեղի ունեցող որոշ քաղաքական իրադարձությունների և շեշտադրում ծրագրի կիրառման և Եվրոպայի հարևան երկրներում կայունություն հաստատելու առավելությունների խնդիրը, սակայն ոչ ավելին: Տվյալ ժամանակաշրջանում հատկապես Եվրախորհրդարանում քննարկումների ընթացքում կուսակցության ձևավորած քաղաքական խմբակցությունը բարձրաձայնում է մարդու իրավունքներին և հիմնարար ազատություններին վերաբերող հիմնախնդիրները ԱլԳ երկրներում: Վիլնյուսի գագաթնաժողովն որոշակի ազդեցություն է թողում ԵԱԺԴ-ի դիսկուրսի վրա: ԱլԳ ծրագիրը արդեն հաճախակի է արծարծվում ԵՄ-Ռուսաստան փոխհարաբերությունների շրջանակում: ԵԱԺԴ-ն ինչպես և մյուս համաեվրոպական կուսակցությունները, այդ գագաթնաժողովից ու ուկրաինական ճգնաժամից հետո որդեգրում է ավելի կոշտ դիրքորոշում Ռուսաստանի հանդեպ, որն արտացոլվում է ԱլԳ-ի շուրջ իր դիսկուրսում: Քննադատությանը զուգահեռ՝ ԵԱԺԴ-ն կոչ է անում նաև ԵՄ-ին քաղաքական ավելի խիստ գործիքակազմ կիրառել ԵՄ հարևանության տարածաշրջանում:

Այնուամենայնիվ հարկ է նշել, որ ԵԱԺԴ-ի՝ Ռուսաստանի հանդեպ դիսկուրսիվ դիրքորոշումները կարելի է դիտարկել ոչ միայն ԱլԳ տարածաշրջանում տեղի ունեցող քաղաքական փոփոխությունների համատեքստում, այլև ԵԱԺԴ-ի՝ Ռուսաստանի հանդեպ քաղաքական և գաղափարախոսական դիրքորոշումների շրջանակում: ԱլԳ անդամ երկրները և հատկապես Ուկրաինան հաճախակի հիշատակվել են կուսակցության դիսկուրսում ԵՄ-Ռուսաստան հարաբերությունների համատեքստում:

Որպես ԵՄ քաղաքական առաջնահերթություն և գործիքակազմ՝ ծրագրի մեկնարկն ու կայացումը ԵԱԺԴ-ի դիսկուրսում գնահատվում են դրական: Որոշ հարթակներում ԵԱԺԴ անդամները նշել են. *«Արևելյան գործընկերությունը Եվրոպական միության՝ իր հարևանության երկրներում ամենահաջող տարածաշրջանային գործիքն է»*⁷:

⁷ MEP Austrevicius speaks at European Horizon's ESC 2021 on Strengthening the Eastern Partnership, 6 November 2016. Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/unitedstates/en/eplo-news/mep-austrevicius-speaks-at-european-horizon-s-esc-2021-on-strengthening-the-eastern-partnership>.

Հարկ է նշել, որ կուսակցության անդամները ԵՄ-Ռուսաստան հարաբերությունների համատեքստում ԱլԳ ծրագրին անդրադառնալիս մի քանի անգամ նշել են ԱլԳ տարածաշրջանում «*եվրոպական փափուկ ուժի և Ռուսաստանի ագրեսիայի բախման*»⁸ մասին: Դիսկուրսում ԱլԳ անդամ երկրներում ժողովրդավարական համակարգերի կայացումն ու ԵՄ հարևանության տարածաշրջանում կայունության հաստատումը փոխկապակցված են: Միննույն ժամանակ այդ երեվոյթները պայմանավորված են մի շարք գործոններով, ինչպիսիք են ԱլԳ ծրագրով նախատեսված բարեփոխումները, ասոցացման և համագործակցության համաձայնագրերը, քաղաքական միջավայրի փոփոխությունները և այլն, որոնք նույնպես վերոնշյալ հայեցակարգերի առումով առանձնակի ուշադրության են արժանանում ԵԱԺԴ-ի դիսկուրսում. «*ԵՄ-ին պետք են կայուն հարևաններ, բայց ժողովրդավարական Ռուսաստանին նույնպես պետք կզան կայուն հարևաններ... Ուստի ասոցացման համաձայնագրերը կենսական նշանակություն ունեն*»⁹:

ԵԱԺԴ-ն իր դիսկուրսում անդրադառնում է ինչպես ԱլԳ ծրագրային և արտաքին քաղաքական հայեցակերպերին, այնպես էլ ԱլԳ անդամ երկրների ներքին քաղաքական հարցերին: Հարկ է նկատել, որ այդ հարցերը միմիայն ԵԱԺԴ-ի ուշադրության կենտրոնում չեն, դրանց անդրադարձել են նաև ԵՄ քաղաքական համակարգի այլ միավորներ: Այդ փաստը կարող է բացատրվել այն հանգամանքով, որ ԱլԳ անդամ երկրներում ներքին և արտաքին մի շարք քաղաքական հարցեր սերտորեն փոխկապակցված են, հաճախ ներքաղաքական զարգացումները դիտարկվում են ԱլԳ ծրագրի ներքո տեղի ունեցող քաղաքական և տնտեսական բարեփոխումների համատեքստում: Այսպիսով, պատահական չէ, որ համաեվրոպական խորհրդարանական կուսակցությունները ԱլԳ ծրագրին անդրադառնալիս կարող են ունենալ ինչպես հակադիր մտացույցներ, այնպես էլ համագործակցել համընկնող շահերի պարագայում: Թեև ԵԱԺԴ-ի դիսկուրսում գլխավորապես կարևորվում են ԱլԳ ծրագրային և տարածաշրջանում ԵՄ ռազմավարական առաջնահերթությունները, այնուամենայնիվ այն զերծ չէ նաև գաղափարախոսական տարրերից:

ԵԱԺԴ-ն իր դիսկուրսում ԱլԳ անդամ երկրների ներքին և արտաքին քաղաքական հարցերին անդրադառնում է ԱլԳ ծրագրի կայացման և զարգացման ամբողջ ընթացքում, որտեղ դրանք սերտորեն փոխկապակցված են և դիտարկվում են ինչպես ԱլԳ ծրագրային առաջնահերթությունների ու բարեփոխումների, այնպես էլ ԵՄ ռազմավարական առաջնահերթությունների համատեքստում: Թեև դիսկուրսում առանձնակի տեղ է զբաղեցնում Ուկրաինայի, Մոլդովայի և Վրաստանի ներ-

⁸ Euronest Parliamentary Assembly, Minutes, 2015, p. 8. Retrieved from https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/218654/PLEN_4_minutes_EN.pdf

⁹ ALDE, Georgia, Moldova and Ukraine: The Association Agreements with the EU will provide growth and stability, 21 January 2016. Retrieved from <https://pr.euractiv.com/pr/georgia-moldova-and-ukraine-association-agreements-eu-will-provide-growth-and-stability-136549>.

քին ու արտաքին քաղաքական իրադրությունը, այնուամենայնիվ 2020 թ. Բելառուսի հետընտրական ճգնաժամը մեծ արձագանք է ստանում ԵԱԺԴ-ի քաղաքական դիսկուրսում: ԱլԳ տարածաշրջանում սառեցված կոնֆլիկտների շուրջ դիսկուրսը նկատելի է ինչպես ծրագրի ձևավորման, այնպես էլ կայացման ընթացքում: Խմբակցությունը կոնֆլիկտների խաղաղ կարգավորումը և կարգավորման մեջ ԵՄ-ի ներգրավումը շատ հաճախ ներկայացրել է որպես քաղաքական առաջնահերթություն:

Նկատում ենք, որ ԵԱԺԴ-ն իր դիսկուրսում անդրադարձել է նաև Հայաստանին ինչպես ԱլԳ ծրագրի շրջանակներում, այդպես էլ ծրագրից դուրս, սակայն, ի տարբերություն ԱլԳ անդամ մյուս երկրների, Հայաստանի Հանրապետությունը առանձնակի ուշադրության չի արժանացել: 2018 թ. ապրիլին կուսակցությունը հանդես է գալիս հայտարարությամբ, որով կոչ է անում ՀՀ իշխանություններին գերծ մնալ խաղաղ ցուցարարների նկատմամբ ուժի կիրառումից, ինչպես նաև ողջունում է 2018 թ. ապրիլի 16-ից ի վեր Հայաստանում տեղի ունեցած ժողովրդական ցույցերի խաղաղ բնույթը, որոնք հիմնված են հայ ժողովրդի ձգտումների վրա՝ ստեղծելու ժողովրդավարական կառավարման լիարժեք համակարգ և իրացնելու իր իշխանությունը բաց, ազատ և արդար ընտրությունների միջոցով՝ գերծ ընտրողների վրա ճնշումներից և ընտրողների ձայները գնելուց¹⁰:

Հայոց ցեղասպանության հարյուրամյա տարելիցի կապակցությամբ կուսակցությունը հանդես է եկել այն ճանաչելու կարևորության մասին հայտարարությամբ, իսկ քաղաքական խմբակցության անդամները ակտիվորեն ներգրավված են եղել Եվրախորհրդարանի բանաձևի նախապատրաստական աշխատանքներին: Կատարվել են շեշտադրումներ հայ-թուրքական հաշտեցման, հայաստանյան և թուրքական քաղաքացիականությունների շփումների վերաբերյալ¹¹: ԵԱԺԴ քաղաքական խմբակցությունում Հայկական հարցի շարունակական ուշադրության չի արժանացել, խմբակցության պատգամավորների մի մասը, թերևս կոշտ դիրքորոշում են որդեգրել ցեղասպանության ճանաչման կարևորության առնչությամբ, սակայն, միևնույն ժամանակ, հնչել են կարծիքներ, որ Թուրքիայի կողմից ցեղասպանության ճանաչումն ու պատմության հետ առերեսումը կհեշտացնեն Հայաստան-Թուրքիա հաշտեցումն ու կնպաստեն հարաբերություններ վերահաստատելու գործընթացը: Այսպիսով, թեև ցեղասպանության ճանաչումը կուսակցությունը և քաղաքական խմբակցությունը համարում են անհրաժեշտություն, այնուամենայնիվ կուսակցության անդամները, ելնելով իրենց

¹⁰ St' u ALDE adopts resolution on situation in Armenia, 29 April 2018. Retrieved from <https://news.am/eng/news/448861.html>.

¹¹ St' u Debate. European Parliament, 15 April 2015. Brussels. Retrieved from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-8-2015-04-15-ITM-015_EN.html

ինստիտուցիոնալ դերից, ինչպես նաև իրենց քաղաքացիության երկրի ազգային առաջնահերթություններից ու անձնական մոտեցումներից, Հայոց ցեղասպանության հարցի քննարկումն ու ճանաչման հետևանքները դիտարկում են քաղաքական տարբեր հարթություններում:

44-օրյա պատերազմին անդրադառնալիս ԵԱԺԴ նախագահը շեշտադրել է հակամարտության խաղաղ կարգավորման անհրաժեշտությունը և ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի դերը: Նման մոտեցումներ նկատելի են համաեվրոպական խորհրդարանական համարյա բոլոր մեծ կուսակցությունների դիսկուրսում:

ԵԱԺԴ քաղաքական խումբը ԼՂ հակամարտությանն անդրադառնում է ավելի լայն համատեքստում՝ կոչ անելով բարձրացնել ԵՄ-ի դերակատարությունը ինչպես ԼՂ հակամարտության, այնպես էլ Արևելյան գործընկերության տարածաշրջանի այլ հակամարտությունների դեպքում: ԵԱԺԴ դիսկուրսում հաճախ հավասարության նշան է դրվել Ադրբեյջանի ու Հայաստանի միջև և հստակ չի նշվել ագրեսոր կողմը: ԵԱԺԴ դիսկուրսի մյուս առանձնահատկությունն է, որ շեշտադրվում է Ռուսաստանի քաղաքականությունը ԼՂ հակամարտության հանդեպ, սակայն ԵԱԺԴ-ն հիմնականում բացասական է վերաբերվում Ռուսաստանի այդ քաղաքականությանը: Վերոնշյալ շեշտադրումները հատկապես ի հայտ են եկել ուկրաինական ճգնաժամից և ԱլԳ վիլնյուսյան գագաթնաժողովից հետո. «*Նրանք, ովքեր հրահրել են վերջին էսկալացիան, չեն կարող թաքնվել պատմությունից: Երկու կողմերի սպառազինությունների աննախադեպ մրցավազք հակամարտությունում, որը մի քանի տարի շարունակ խթանվել է զենքի մեկ հիմնական մատակարարի՝ Ռուսաստանի կողմից*»¹²:

Այսպիսով, կարելի է եզրակացնել, որ կուսակցությունը, ԵԱԺԴ/ «Նորափոխել Եվրոպան» քաղաքական խմբակցությունը ընդհանուր առմամբ դրական են գնահատել ինչպես ԱլԳ ծրագրի մեկնարկը, այնպես էլ դրա զարգացման կարևորությունը: Ավելին, շատ հաճախ ԱլԳ ծրագիրը ներկայացվել է որպես ԵՄ արտաքին քաղաքական ամենահաջող նախաձեռնություններից մեկը, և ԵԱԺԴ-ն ակտիվորեն խթանել է տվյալ գաղափարը: Ակնհայտ է, որ ԵԱԺԴ-ն ծրագիրը դիտարկում է ինչպես ազատական գաղափարախոսության, այնպես էլ եվրոպամետության տեսանկյունից: Առաջինի դեպքում շեշտադրվում է ԱլԳ տարածաշրջանում ժողովրդավարության ու մարդու իրավունքների պաշտպանության հարցը ԱլԳ ծրագրի ներքո, և առանձնակի ուշադրություն են դարձնում քաղաքացիության կայացմանը, ՋԼՄ-ների ազատությանը, ազատական արժեքներին, իրավապաշտպանների գործունեությանը և այլն: ԵԱԺԴ-ն անդրադառնում է նաև ԱլԳ անդամ

¹² Auštrevičius P., European Parliament. Debate. Situation in Nagorno-Karabakh, Strasbourg, 12 April 2016. Retrieved from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-8-2016-04-12-ITM-015_EN.html

երկրների ներքաղաքական հարցերին, ինչպես նաև գործընկեր կուսակցությունների գործունեությանը: ԱլԳ ծրագրի հետվիճակույսյան գազաթնաժողովի շրջանի դիսկուրսում առանձնակի տեղ են գրավում Ուկրաինայի և Վրաստանի, ինչպես նաև Մոլդովայի քաղաքական-տնտեսական զարգացման խնդիրները: Նշանակալի է, որ ԵԱԺԴ-ն իր դիսկուրսում անդրադառնում է նաև ԱլԳ տարածաշրջանի իր անդամ կուսակցություններին՝ հիմնականում ընդգծելով գաղափարական և քաղաքական աջակցությունը:

ԵԱԺԴ կուսակցության դիրքորոշումը ԱլԳ ծրագրի հանդեպ համընկնում է Եվրախորհրդարանի համապատասխան քաղաքական խմբակցության դիսկուրսիվ դիրքորոշմանը: Նմանություններ կան Եվրախորհրդարանի խորհրդարանական երկու ամենամեծ խմբակցությունների ու համաեվրոպական կուսակցությունների՝ ԱլԳ ծրագրի շուրջ դիրքորոշումների՝ բարեփոխումների, ծրագրի սոցիալ-քաղաքական բաղադրիչի, ինչպես նաև ԱլԳ անդամ երկրների քաղաքացիների կյանքի բարելավման հարցում: ԱլԳ ծրագիրը ԵԱԺԴ դիսկուրսում մեծ մասամբ դիտարկվել է ԵՄ անվտանգության և կայունության, ԵՄ-Ռուսաստան փոխհարաբերությունների ու ԵՄ ընդլայնման համատեքստում: Կուսակցությունը հիշատակում է տարածաշրջանային կոնֆլիկտները՝ շեշտելով ԵՄ-ի տարածաշրջանային հակամարտություններում ներգրավվելու անհրաժեշտությունը ու Ռուսաստանի ապակառուցողական դերը:

Ինչ վերաբերում է Հայաստանին, ինչպես համաեվրոպական մյուս կուսակցությունների դեպքում, ԵԱԺԴ-ն առավել հաճախ անդրադարձել է ԱլԳ ծրագրի ներքո տեղի ունեցող բարեփոխումների օրակարգին, ԼՂ հիմնահարցին ու հակամարտության սրմանը, 2018 թ. «թավշյա» հեղափոխությանը, Հայոց ցեղասպանության հարյուրամյա տարելիցին: ԵԱԺԴ-ն ԼՂ հիմնահարցի շուրջ դիսկուրսը մեծ մասամբ մոտարկել է ԵՄ ինստիտուցիոնալ դիսկուրսին, որում շեշտը դրվում է ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի գործունեության և հակամարտության խաղաղ կարգավորման վրա: Այնուամենայնիվ, ԵԱԺԴ անդամ մի շարք որոշում կայացնողներ որոշակի շեշտադրումներ են արել Ադրբեյջանի տարածքային ամբողջականության սկզբունքի, ինչպես նաև Ռուսաստանի՝ ԼՂ հակամարտության մեջ ապակառուցողական դերի շուրջ: Հաշվի առնելով այն, որ հայաստանյան որոշ կուսակցություններ ԵԱԺԴ-ի անդամ են, նկատում ենք, որ ԵԱԺԴ-ն նույնպես անդրադարձել է հայաստանյան ներքաղաքական իրադարձություններին: Վերջին շրջանում ԵԱԺԴ-ի դիսկուրսում տեղ գտած ներքաղաքական ամենամեծ իրադարձությունը «թավշյա» հեղափոխությունն է, որը ներկայացվել է որպես դրական երևույթ, բայց միևնույն ժամանակ հանդիպում ենք եզակի հայտարարությունների, որոնցում կոչ է արվում ՀՀ իշխանություններին զերծ մնալ ցուցարարների հանդեպ ուժի կիրառումից: Ինչ

վերաբերում է ցեղասպանության թեմային, ապա ԵԱԺԴ-ն, կարևորելով դրա ճանաչումը Թուրքիայի կողմից, այնուամենայնիվ թեման դիտարկել է ոչ միայն մարդու իրավունքների տեսանկյունից, այլ նաև որպես հայ-թուրքական հարաբերությունների հաշտեցման գործոն:

ԵԱԺԴ-ի՝ ԱլԳ ծրագրի շուրջ դիսկուրսի վերոնշյալ առանձնահատկությունները նույն կերպ արտահայտվում են կուսակցության երիտասարդական կառույցի և Եվրոպական ազատական ֆորումի դիսկուրսում: Ընդհանուր առմամբ կարող ենք եզրակացնել, որ ԵԱԺԴ-ն ԱլԳ ծրագրի ակնառու ջատագով է, սակայն ծրագրի անդամ երկրների հանդեպ դրսևորում է տարբեր մոտեցումներ, ինչը պայմանավորված է ինչպես ԵՄ ռազմավարական նպատակներով, այնպես էլ ԱլԳ անդամ երկրների՝ ԵՄ քաղաքական համակարգերի տարրերի հանդեպ դրսևորած հետաքրքրություններով և շահերով:

СОНА МХИТАРЯН – Программа Восточного партнерства в дискурсе Альянса либералов и демократов за Европу. – Альянс либералов и демократов за Европу – крупнейшая общеевропейская партия либеральной идеологии. АЛДЕ образует третью по величине политическую фракцию в Европейском парламенте, которая в 2019 году реформировалась в политическую группу «Обновляя Европу». Ряд партий из стран-участниц Восточного партнерства, включая Армению, являются членами АЛДЕ. В статье исследуется дискурс партии и соответствующей ей политической фракции о программе ВП. Делается вывод, что Восточное партнерство рассматривается АЛДЕ как успешный инструмент внешней политики ЕС. Как партия, так и политическая фракция АЛДЕ рассматривают программу Восточного партнерства в контексте расширения ЕС, безопасности ЕС и отношений между ЕС и Россией. В дискурсе АЛДЕ о программе Восточного партнерства также подчеркиваются либеральные идеи.

Ключевые слова: *общеевропейская партия, Альянс либералов и демократов за Европу, Восточное партнерств, Европарламент, политическая фракция «Обновляя Европу», политический дискурс*

SONA MKHITARYAN – The EU’s Eastern Partnership Program in the Discourse of the Alliance of Liberals and Democrats in Europe. – The Alliance of Liberals and Democrats for Europe is the largest pan-European party of liberal ideology. ALDE forms the third largest political group in the European Parliament, which in 2019 was reorganized into the “Renew Europe” faction. Several parties from the Eastern Partnership member-states, including Armenia, are members of ALDE. The article examines the party's and its corresponding political faction's discourse on the EaP program. The study concludes that the EaP is viewed by ALDE as a successful EU foreign policy instrument. Both the party and the political faction consider the EaP program in the context of the EU enlargement, EU security and EU-Russia relations. The discourse on the EaP program also emphasizes liberal ideas.

Keywords: *pan-European Party, Alliance of Liberals and Democrats for Europe, Eastern Partnership, European Parliament, “Renew Europe” political faction, political discourse*